

Boha nikdy nikdo neviděl

Uviděli Boha Izraele. Pod jeho nohama bylo cosi jako průzračný safír, jako čisté nebe. Ale nevztáhl ruku na nejpřednější z Izraelců, ačkoli uzřeli Boha...

Ex 24,10-11

Jan říká, že Boha nikdy nikdo neviděl. (J1,18) Tento verš tvrdí opak. Pokud se obě tyto pravdy vylučují, znamená „vidění Boha“ v knize Exodus něco jiného než v Janově evangeliu? Je třeba zbořit rozdíl mezi tím, co vidíme lidským zrakem, a co vidíme zrakem duchovním. Protože kdybychom tyto texty doslovně postavili proti sobě, tak máme v Bibli neřešitelný rozpor. Ve 2K 12 apoštol Pavel popisuje, jak byl vytržen do nebe. A říká: „Vím o člověku v Kristu, který byl před čtrnácti lety přenesen až do třetího nebe; zda to bylo v těle či mimo tělo, nevím – Bůh to ví. A vím o tomto člověku, že byl přenesen do ráje – zda v těle či mimo tělo, nevím, Bůh to ví – a uslyšel nevypravitelná slova, jež není člověku dovoleno vyslovit.“ Krásně z toho vyplývá, že si ani apoštol nebyl jist, jestli to bylo v těle, nebo ve snu či ve vytržení. Bible je psána autory patřícími k semitské kultuře a tato kultura neustále pracuje s obrazy. Je plná příběhů a metafor. I v ději úvodního verše můžeme předpokládat, že to není vidění fyzickým zrakem, ale prožívání Boží blízkosti. Jan tomu rozuměl. Věděl, že nelze Boha vidět tak, jako vidíme druhého člověka.

Izraelci také nebyli schopni rozlišit, jestli to bylo vidění, nebo skutečnost?

Pravděpodobně to byli schopni rozlišit, ale vyjádřili to tímto způsobem. Věděli, že Bůh přešel kolem nich. Na jiném místě je napsáno, že Mojžíš mohl vidět Boží záda. I on si byl vědom, že to je zjevení. I Izajáš, když vešel do chrámu, zahlédl „lem roucha“ Hospodinova (Iz 6,1), ale celý chrám naplňovala Boží sláva. I on věděl, že to je zjevení, protože do svatyně svatých nesměl vstoupit.

Mojžíš viděl Hospodinova záda – a člověk je stvořen k obrazu Božímu...

Bible používá antropomorfismus, protože k nám hovoří v kategoriích, kterým rozumíme. Když řekneme „Hospodinovo rámě je silné“, tak si nepředstavujeme, že Bůh má ramena jak Schwarzeneger, ale že mě v krizi neopustí, že mě unese. Drží mě „svojí silnou paží“. Nebo „ústa Hospodinova promluvila“ – Bůh je duch, ale jak jinak říct, že promluvil? Bůh je náš Stvořitel a my jsme mu podobní. Tato podoba spočívá v tom, že jen člověk je schopen milovat, navazovat vztah, vztahovat se k transcenci a modlit se. To je obraz Boží v nás – a když ho člověk nenaplní, tak

prožívá prázdnotu a zoufalství. Jsme stvořeni k tomu, abychom žili ve společenství s Bohem. Duch v nás je podoben Duchu Božímu.

Hospodin mluvil s Mojžíšem tváří v tvář, jako když někdo mluví se svým přítelem. (Ex 33,11)

Co přesně znamená „tváří v tvář“?

V hebrejštině „tváří v tvář“ (páním el-paním) znamená vnímat Boha, prožívat jeho blízkost. Na Sinaji se Mojžíšovi dostalo té výsady jako žádnému jinému člověku. Mohl rozmlouvat s Hospodinem velmi zblízka. Důvěrně slyšel Hospodinova slova. Byl potom tak naplněný Boží blízkostí, že jeho tvář zářila.

Mojžíši se Bůh představil i v hořícím keři – „Já jsem“, ale následně je dodáno, že to byl jen posel Boží. Abrahamovi se Bůh zjevil ve třech poslech. Můžeme si představit „velvyslance“ hovořící jménem Krále?

Ano, jedná se o zástupné sdělení andělem. Velvyslanec také nesmí říct nic svého, mluví na místě své vlády. Tento druh zjevení Boha je přípravou na zjevení Boha v Ježíši Kristu. Jako kdyby Ježíš, který existoval už před vtělením, do toho také nějakým způsobem vstupoval. I takto to Pán Bůh také dělá – někdy se zjeví skrze svého služebníka anděla, na kterého člověk může hledět. S Jákobem Bůh zápasil u potoka Jabok – nemůžeme si představit, že by tam Jákob boxoval s Pánem Bohem. Tato situace je zvláštní, protože Jákobovi z toho zůstal fyzický následek.

V Bibli je mockrát napsáno: „Hleďte Jeho tvář.“ Co máme dělat?

Boží zjevení je svrchovaná záležitost ze strany Boha. Ale můžeme dělat věci, které nám Bůh doporučuje dělat – máme Písmo, modlitbu, meditaci, kontemplaci. Je třeba otevřít své vnímání, vyčistit srdce a čekat, že nás Bůh osloví. V hebrejštině se pro termín „vidět tvář Hospodinovu“ používají dvě slova: r-‘-h a ch-z-h. A obě se dají češtinou vyjádřit již málo užívaným „zřít“. Od fyzického „vidět“ je zde významový posun. Zřít znamená „vnímat, chápat“.

Je to podmínka – že člověk musí ujít kus své cesty – být připraven, a Bůh se pak svrchovaně buďto zjeví, nebo nezjeví? Třeba Gedeon ve chvíli Božího navštívení mlátil pšenici...

Není to podmínka, jsou zjevení, která z Božího rozhodnutí najednou přijdou – třeba Saul u Damašku. Takové věci se dějí. Ale u člověka, který věří a hledá Boží blízkost, by toto otevírání se měla být každodenní záležitost. Je však třeba mít na paměti, že Bůh se nikdy nedal člověku cele poznat. V hořícím keři se představí jako JHVH – jsem, který jsem (budu, který budu) – to je spíš poselství než jméno. Bůh bydlí ve světle nepřístupitelném. „Deus semper major“ – Bůh je vždy

větší, ať vyrosteme sebevíc. Musíme přijmout, že Boha skutečně nikdo nikdy neviděl. Zůstává skrytý. Setkat se s ním můžeme na duchovní úrovni, nebo skrze prostředníka.

Zmínil jste kontemplaci – hledění na Boha. Jak se lze dostat do stavu kontemplace?

Církev za 2 000 let z Písma odvodila možnosti, jak se připravovat na setkání s Bohem, jak ho víc vnímat. Hraje zde roli Písmo, přemýšlení nad ním, modlitba, půst, meditace, samota. Když někdo nedovede být sám a nedovede se zklidnit, je těžké vnímat Boží blízkost.

Protože Bůh mluví „hlasem tichým“?

Ano. Lewis říká, že bolest je někdy Boží polnice – Bůh zatroubí do našeho života. Ale někdy přichází a jeho hlas je tichý a jemný a musíme být připraveni, abychom ho slyšeli. Třeba provést „digitální detox“ – vypnout telefon, počítač, televizi, vyjít do přírody a být sami s Bohem. Tam, kde je rámus, je těžké slyšet Boží hlas, a někdy i naše nitro rámusí. Potřebujeme silencio – ticho. Teď jsem tady, Bože, pro Tebe. Otevřít žalmy, zpívat, ztišit se, modlit se, naslouchat. V dnešním stylu života to má obrovskou důležitost. A to jsou chvíle, kdy Bůh skutečně přichází. Šťastní lidé, kteří takto dokáží vnímat Boha či vidět jeho stopy.

Pavel Černý, ptala se Eva Čejchanová

Brána 8-9/2020, s. 32-33.